МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

ISSN 3083-6557 print

НАУКОВІ ПРАЦІ МАУП

Випуск 3 (50), 2025

Матеріали
Всеукраїнської науково-практичної конференції
“Ризики продовольчої безпеки в умовах невизначеності: аналітика, управління, прогнозування, фінансово-маркетингові інструменти мінімізації”

м. Київ, МАУП, 23 грудня 2025 р.

Київ
2025

М. О. Левченко
Фінансово-маркетингові механізми мінімізації ризиків продовольчої безпеки: економічний аспект в умовах нестабільності *33*

Ю. А. Малашенко
Фінансовий менеджмент у формуванні резильєнтних продовольчих систем *35*

Д. А. Табаченко
Системи фінансового управління та маркетингові підходи для зниження невизначеності у ланцюгах постачання продовольства *37*

О. О. Тарасенко
Бюджетно-податкові та кредитні інструменти забезпечення продовольчої безпеки в умовах економічної турбулентності *39*

В. А. Тараценко
Податкова безпека агровиробника в умовах невизначеності: податкове планування, ризик перевірок, ПДВ-розриви, комплаєнс *42*

В. А. Тараценко, І. І. Студзінська, П. В. Ярошовець
Інституційні механізми забезпечення продовольчої безпеки: роль державної підтримки, страхування, резервів і кооперації/кластерів у картоплярстві *44*

О. І. Гарасим'юк
Роль системи цивільного захисту у зміцненні продовольчої безпеки України *47*

Ю. А. Перегуда
Роль резильєнтної SMART-економіки у забезпеченні економічної та продовольчої безпеки держави *49*

С. І. Петричук
Біоекономіка як інструмент забезпечення продовольчої безпеки в умовах сучасних викликів *52*

І. В. Сервецький
Продовольча проблема в аспекті національної безпеки України *55*

О. О. Тимошенко
Механізми забезпечення економічної та продовольчої безпеки України в умовах війни *58*

Л. П. Тимощик
Теоретико-методологічні засади управління державною власністю як чинник мінімізації ризиків продовольчої безпеки в умовах цифровізації економіки *61*

Р. О. Удінцев
Євроінтеграційні процеси як чинник фінансово-маркетингових механізмів мінімізації ризиків продовольчої безпеки: економічний аспект *63*

Джерела

1. *Лігоненко Л. О., Андрійчук В. А.* Резильєнтність в економічному контексті : аналіз світових трендів та перспективи наукових досліджень. *Стратегія економічного розвитку України*. 2023. Вип. 52. С. 16–37.
2. *Al-Zoubi W. K.* Economic Development in the Digital Economy : *A Bibliometric Review*. *Economies*. 2024. Vo. 12(3). URL: https://www.mdpi.com/2227-7099/12/3/53
3. *Khan R. Z., Razak L. A., Premaratne G.* Green growth and sustainability: A systematic literature review on theories, measures and future directions. *Cleaner and Responsible Consumption*. 2025. Vol. 17. URL: https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2666784325000257
4. *Popadynets N., Oleksyuk H.* Smart economy tools: theoretical and practical approaches. *Economy of Ukraine*. 2024. № 67(757). URL: https://doi.org/10.15407/economyukr.2024.12.067
5. *Capoani L., Fantinelli M., Giordano L.* The concept of resilience in economics: a comprehensive analysis and systematic review of economic literature. *Continuity & Resilience Review*. 2025. URL: https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/crr-11-2024-0045/full/html

С. І. ПЕТРИЧУК

д-р екон. наук,
Чернівецький інститут МАУП
orcid 0000-0003-1533-8090

БІОЕКОНОМІКА ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ

Біоекономіка та продовольча безпека є нерозривно пов'язаними концепціями, де перша виступає інструментом для досягнення другої через стале використання біологічних ресурсів. Це тісно пов'язані поняття, особливо для аграрних країн, таких як Україна. Адже, біоекономіка — це економіка, що використовує відновлювані біологічні ресурси (рослини, тварини, мікроорганізми, відходи) для виробництва продуктів харчування, кормів, біоенергії, біоматеріалів.

Станом на грудень 2025 року біоекономіка розглядається як ключова парадигма для подолання глобальної продовольчої кризи. Її вплив реалізується через [2, *116*]:

- *циклічність та безвідходність*, шляхом переробки сільськогосподарських відходів та побічних продуктів у добрива, корми або біоенергію, що дозволяє знизити витрати виробництва та зменшити втрати їжі, які складають близько 30 % глобального обсягу;

- *інноваційні технології*, шляхом використання біотехнологій для підвищення врожайності та стійкості культур до кліматичних змін, що зменшує залежність від хімічних пестицидів і добрив;
- *диверсифікацію доходів фермерів*, так як біоекономіка створює нові ринки для біомаси (біопластик, біохімікати), що зміцнює фінансову стабільність аграріїв та їхню здатність продовжувати виробництво їжі.

Біоекономіка зміцнює продовольчу безпеку через підвищення ефективності агровиробництва (точне землеробство, біодобрива); зменшення втрат та відходів, перетворюючи їх на корисні продукти (корма, біогаз); зниження залежності від викопних ресурсів, роблячи систему стійкішою; підтримку сільських громад через нові робочі місця та доходи; адаптацію агросектору до змін клімату (стійкі культури, біотехнології).

Стратегічні ініціативи 2025 визначені як ЄС так і Україною. 27 листопада 2025 року Європейська Комісія ухвалила нову Біоекономічну стратегію 2025, де продовольча та енергетична безпека визначені центральними пріоритетами. Україна в умовах війни інтегрує принципи біоекономіки у Стратегію продовольчої безпеки до 2027 року, фокусуючись на відновленні деградованих земель та розвитку біоенергетики для автономності агропідприємств [1].

Порівняльний аналіз структури біоекономіки України та країн ЄС засвідчив суттєве відставання за рівнем диверсифікації та інноваційності. В Україні 71 % доданої вартості зосереджено у первинному секторі (сільське господарство та харчова промисловість), тоді як у ЄС домінує переробка біосировини з високою доданою вартістю (сектори біохімії, біоматеріалів, біопалива). Встановлено, що біоекономічна продуктивність праці в Україні у 16 разів нижча, ніж у середньому по ЄС, що пояснюється низьким рівнем технологічної модернізації та недостатнім залученням цифрових інструментів управління.

Основним викликом біоекономіки є конкуренція за ресурси між продовольчими та технічними цілями (наприклад, використання кукурудзи для біопалива замість харчування). У 2025 році акцент зміщується на використання виключно непродовольчої біомаси (відходів, залишків) для уникнення загрози продовольчій безпеці.

Біоекономіка визначається як ключовий напрям трансформації української економіки, що поєднує інноваційність, енергетичну незалежність, раціональне використання ресурсів і соціальну відповідальність. У контексті сучасних глобальних викликів, зокрема кліматичних змін, енергетичної нестабільності та наслідків війни, вона розглядається як один із пріоритетних інструментів відновлення та модернізації національного господарства.

Інституційна основа біоекономіки в Україні перебуває у фазі становлення, характеризується фрагментарністю нормативно-правового поля та низькою координацією між державними інституціями. Незважаючи на наявність окремих документів стратегічного характеру (зокрема у сферах енергетики, довкілля, сталого землекористування), відсутність єдиної національної стратегії розвитку біоекономіки ускладнює формування системного підходу

до підтримки підприємств, що впроваджують біоорієнтовані технології. У цьому контексті особливу роль відіграють механізми державно-приватного партнерства, здатні поєднати державну політику стимулювання сталого розвитку з інвестиційною активністю бізнесу.

Інституційна спроможність держави у сфері біоекономіки визначається насамперед якістю взаємодії між міністерствами, науковими установами, освітніми закладами та підприємницьким сектором. На практиці ж відсутність координації між Міністерством аграрної політики та продовольства України, Міністерством захисту довкілля та природних ресурсів України та Міністерством економіки, довкілля та сільського господарства України призводить до дублювання функцій і розмиття відповідальності за реалізацію біоекономічних ініціатив.

Організаційна структура біоекономічного управління передбачає формування спеціалізованих інституцій — кластерів, біотехнологічних парків, інноваційних центрів і платформ трансферу знань. Їхня діяльність має бути спрямована на підвищення технологічного рівня підприємств, стимулювання інноваційної активності та розбудову ринку біопродукції. Важливою умовою є розвиток людського капіталу — підготовка кадрів з компетенціями у сфері біотехнологій, екологічного менеджменту, цифрового маркетингу та економіки сталого розвитку.

В аграрному секторі біоекономіка виступає ключовим вектором переходу до ресурсоефективної та екологічно збалансованої моделі господарювання. Вона базується на раціональному використанні біологічних ресурсів, що є основною умовою забезпечення продовольчої безпеки — тобто стабільного доступу населення до достатньої, безпечної та поживної їжі, а також вирощуванні енергетичних культур — для виробництва біоенергії та біопалива, та на впровадженні інноваційних харчових технологій, орієнтованих на скорочення втрат і повторне використання побічної сировини. Інтеграція агровиробництва, біотехнологічних процесів і енергетичних рішень формує нові типи ланцюгів створення вартості, у яких зростає роль локальних підприємств як виробників не лише продовольства, а й відновлюваних енергоресурсів. Такий підхід забезпечує диверсифікацію джерел доходів, підвищує конкурентоспроможність аграрного бізнесу та сприяє досягненню цілей продовольчої безпеки, кліматичної нейтральності через поєднання економічної доцільності, екологічної відповідальності й соціальної стійкості.

Отже, можна стверджувати, що ефективність біоекономічного переходу залежить від взаємодії інституційних і організаційних факторів. Низький рівень біоекономічної зрілості свідчать про необхідність диференційованої політики підтримки, спрямованої на усунення структурних диспропорцій та стимулювання розвитку для реалізації завдань продовольчої безпеки.

Джерела

1. Стратегія продовольчої безпеки України на період до 2027 року. https://surl.li/glxnft

2. *Будякова О. Ю.* Біоекономіка для продовольчої безпеки та екологічної політики в сучасному світі. *Екологічні та соціальні аспекти розвитку економіки в умовах євроінтеграції*: тези доповідей X Всеукраїнської наук.-практ. конф. (23–25 жовтня 2024 р., м. Миколаїв). Миколаїв : МНАУ, 2024. С. 115–117.

І. В. СЕРВЕЦЬКИЙ
д-р юрид. наук, проф., завідувач кафедри національної безпеки
Інституту безпеки ПрАТ "ВНЗ "МАУП"
siv2055@gmail.com,
ORCID https://orcid.org/0000-0002-5713-8911

ПРОДОВОЛЬЧА ПРОБЛЕМА В АСПЕКТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

У статті досліджено продовольчу проблему як ключовий елемент національної безпеки України в умовах воєнної агресії. Проаналізовано стратегічні ризики та загрози продовольчій системі держави, у тому числі руйнування аграрної інфраструктури, мінування земель, порушення логістичних маршрутів та залежність від зовнішніх ринків. Розкрито основні положення Стратегії забезпечення продовольчої безпеки України до 2030 року, визначено пріоритети державної політики та напрями модернізації аграрного виробництва. Показано гуманітарний та міжнародний виміри продовольчої безпеки, роль міжнародної кооперації, а також важливість диверсифікації експорту, створення резервів і забезпечення доступності продуктів для вразливих груп населення. Сформульовано висновки щодо підвищення стійкості продовольчої системи у довгостроковій перспективі.

Продовольча безпека є однією з ключових складових системи національної безпеки, оскільки здатність держави забезпечувати населення достатньою кількістю якісних харчових продуктів визначає рівень соціальної стабільності, економічної стійкості та загальної життєздатності суспільства. Нестача продовольства або порушення доступності харчових продуктів спричиняє зростання соціальної напруги, політичної нестабільності, погіршення демографічної ситуації та підвищує криміногенність [1].

В умовах воєнної агресії проти України продовольча безпека постала як комплексна проблематика, що охоплює економічні, гуманітарні, соціальні, політичні та стратегічні аспекти. Руйнування аграрної інфраструктури, логістичні обмеження, мінування значних територій, розрив зовнішньоекономічних зв'язків — усе це посилює вразливість продовольчої системи та вимагає розроблення нових механізмів забезпечення національної стійкості у сфері продовольства.